

دانشگاه پیام نور

دانشکده الهیات و معارف اسلامی

مرکز پیام نور مشهد

پایان نامه:

جهت اخذ مدرک کارشناسی ارشد

رشته الهیات - فقه و مبانی حقوق اسلامی

گروه علمی فقه و مبانی حقوق اسلامی

عنوان پایان نامه:

بررسی احکام فقهی و حقوقی استفاده از عوامل مختل کننده مشاعر

استاد راهنما:

دکتر زهرا گواهی

استاد مشاور:

دکتر عباسعلی سلطانی

نگارش:

رقیه رحمانی

خرداد ماه ۱۳۹۰

تقدیم به

بی کران مهر و عطف مہدی موعود (عج) کہ یگانہ شاہراہ عشق و عرفان جز امتداد نگاہ او نیست

مراہزار امید است و ہر ہزار تویی

ہر ہزار تویی

قدردانی از

پدر و مادرم: که عشقان را بر من نثار کردند اما اندیشه ایشان را برای خود نگه داشتند زیرا بر این باورند که برای من اندیشه ای دیگر بایستد...

جسم را در خانه می خود مسکن دادند اما روحم را آزاد گذاشتند زیرا بر این باورند روح من در خانه می فردا زیست خواهد کرد...
تلاش کردند شیه من باشند، اما تلاشی برای این که شیه آنها باشم نکردند زیرا بر این باورند زمان به عقب باز نخواهد گشت و با دیروز درنگ نخواهد کرد...

استاد گرانقدر: در سپیده دم ازل آن زمان که سازندگی کائنات آغاز می گردید و کتاب تکوین کشف شده می شد نخستین کلمه ای که با قلم تقدیر بر دیباجه قلموس هستی نقش بست واژه می زیبای استاد بود و سر فصل این کتاب کهن به تعلیم و تربیت اختصاص یافت همیشه و در همه چیز استاد من هستید...

از اولین آموزگارم تا آخرین،... چه کسی باشد و در کجایی دانم، به ویژه:

کسی که الفبا را به من آموخت، سرکار خانم خرمایی...

و الفبای پژوهش را در محضرش آموختم، سرکار خانم دکتر کواچی...

و دلسوزانه ناظر بر کارم بودند، جناب آقای دکتر سلطانی...

پروردگارا توان جبران ندارم، اجرشان ده

بسمه تعالی

نام خانوادگی : رحمانی	نام : رقیه
عنوان پایان نامه : بررسی احکام فقهی و حقوقی استفاده از عوامل مختل کننده مشاعر	استاد مشاور: دکتر عباسعلی سلطانی
استاد راهنما : دکتر زهرا گواهی	استاد داور خارجی: دکتر حائری
استاد داور داخلی: دکتر بهروزیه	
نماینده گروه آموزشی : دکتر سیرغانی	
درجه تحصیلی : کارشناسی ارشد	رشته : الهیات
دانشگاه : پیام نور	مرکز : مشهد
	گرایش : فقه و مبانی حقوق اسلامی
	تاریخ دفاع : ۱۳۹۰/۳/۱۲
تعداد صفحه : ۱۸۲	
کلید واژه ها : اختلال مشاعر، اراده، آگاهی، اهلیت، عنصر معنوی، مسئولیت مدنی، مسئولیت کیفری	
چکیده :	
<p>یکی از عوامل استقرار عدالت و ثبات در هر جامعه ای برخورد با مجرمان و مجازات به موقع آنهاست ولی مهمتر از این، نحوه ی مجازات و اجرای درست آن می باشد. برای رسیدن به این مهم شرایطی در فقه اسلام و به تبع آن حقوق موضوعه در نظر گرفته شده و از جمله ی این شرایط نیت واراده سالم فرد و علم به ماهیت افعالی است که از وی سر می زند به عبارتی تحقق رکن روانی جرم در انجام افعال مجرمانه که فرد را مستحق مجازات خواهد کرد..بدون تردید وقوع شرایطی که در آن فرد بدون خواست و اراده اش و بدون تشخیص ماهیت رفتارش دست به انجام اعمالی می زند که خلاف قانون و جرم است اجتناب ناپذیر و غیر قابل جلوگیری است. به ویژه در زمانه ای که اقلام جدیدی از مواد و داروها(مواد مخدر و روان گردان) تولید و در اختیار مردم قرار می گیرد که اثرات متفاوتی بر بدن می گذارد و یا ایجاد وضعیت هایی که در آن فرد کنترلی بر افعال خود ندارد (هیپنوتیزم) و یا عروض حالاتی که بر فرد واقع می شود (مثل خواب، بیهوشی و جنون) در تمام شرایط فوق الذکر ادراک و شعور فرد زیر سوال می رود و به راحتی نمی توان افعالش را به وی اسناد داد.نتایج حاصله از این پژوهش علاوه بر شناخت وضعیت ادراک و اراده ی فرد در این شرایط، شناخت احکام فقهی و حقوقی این حالات و چگونگی مسئولیت مدنی و کیفری(به ویژه کیفری) فاعل فعل مجرمانه خواهد بود. در زمینه ی مسئولیت مدنی این مطلب روشن می شود که از آنجایی که در ارکان مسئولیت مدنی اراده و نیت هیچ نقشی ندارد مسئولیت فاعل به قوت خود باقی است، اما در مسئولیت کیفری که اراده نقش اساسی دارد با اثبات اختلال در قوه درک و شعور واضح است که نمی توان انتظار اراده ی عاقلانه از فرد داشت در نتیجه مسئولیت هم منتفی است.</p>	

فهرست مطالب

صفحه	عنوان
۱	مقدمه
۱	الف) طرح موضوع و اهمیت آن
۲	ب) تعریف مسئله و بیان سوالهای اصلی تحقیق
۳	ج) فرضیه ها
۳	د) پیشینه تحقیق
۴	ه) شیوه تحقیق
۴	و) روش گردآوری
۵	ز) بهره وران تحقیق
۵	ح) اهداف تحقیق

فصل اول – کلیات

بخش اول – شناخت موضوع

۷	مبحث اول : واژگان شناسی
۷	شناسه اختلال مشاعر
۷	۱- شناسه اختلال مشاعر در لغت
۷	۲- شناسه اختلال مشاعر در اصطلاح حقوق
۸	مبحث دوم: واژگان کاربردی در پژوهش
۸	گفتار اول: شناسه اهلیت
۸	۱- شناسه اهلیت در لغت
۸	۲- شناسه اهلیت در اصطلاحی فقهی
۹	۳- شناسه اهلیت در اصطلاحی حقوقی
۹	۴- شناسه اهلیت جنایی
۱۰	گفتار دوم: مسئولیت
۱۰	۱- شناسه مسئولیت در لغت
۱۰	۲- شناسه مسئولیت کیفری در اصطلاح فقهی

۱۱	۳- شناسه مسئولیت کیفری در اصطلاح حقوقی
۱۲	۴- تاریخچه مسئولیت کیفری
۱۳	۵- جایگاه عقل در توجه مسئولیت کیفری نسبت انسان
۱۵	۶- ارکان مسئولیت کیفری
۱۶	۷- شناسه مسئولیت مدنی در اصطلاح فقهی
۱۶	۸- شناسه مسئولیت مدنی در اصطلاح حقوقی
۱۷	۹- ارکان مسئولیت مدنی
۲۰	گفتار سوم: اهلیت و مسئولیت
۲۰	۱- ارتباط اهلیت و مسئولیت کیفری
۲۱	۲- ارتباط اهلیت و مسئولیت مدنی
۲۲	گفتار چهارم: مسئولیت در فقه اسلام
۲۲	۱- قاعده ی عندالغدر ترفع العقوبه
۲۳	۲- قاعده ی تدرء الحدود بالشبهات
۲۴	۳- قاعده ی الاکراه موثر فی العقوبه
۲۵	۴- قاعده ی انما الاعمال بالنیات
۲۶	گفتار پنجم: اراده
۲۶	۱- شناسه اراده در لغت
۲۷	۲- شناسه اراده در اصطلاح حقوقی
۲۸	۳- ویژگی ارادی بودن فعل
۲۹	گفتار ششم: شناسه قصد
۲۹	۱- شناسه قصد در لغت
۳۰	۲- شناسه قصد در فقه
۳۱	۳- شناسه قصد در حقوق
۳۲	۴- اجزاء قصد
۳۳	گفتار ششم: شناسه آگاهی
۳۳	۱- شناسه آگاهی در لغت
۳۳	۲- شناسه آگاهی در حقوق
۳۳	۳- فرآیند آگاهی

۳۴ ۴- علم در معنی آگاهی

بخش دوم: جرم و ملحقات آن

۳۵ مبحث اول: جرم

۳۵ گفتار اول: شناسه جرم

۳۵ ۱- شناسه جرم در لغت

۳۵ ۲- شناسه جرم در فقه

۳۶ ۳- شناسه جرم در حقوق

۳۶ ۴- مقایسه جرم در حقوق جزا و حقوق مدنی

۳۸ گفتار دوم: جرم در اسلام

۳۸ ۱- جرم از دیدگاه اسلام

۳۹ ۲- عناصر متشکله جرم در اسلام

۳۹ مبحث دوم: ملحقات جرم

۳۹ گفتار اول: لزوم احراز عنصر معنوی

۳۹ ۱- رکن معنوی جرم

۴۰ ۲- تقسیم جرایم بر اساس رکن معنوی

۴۱ ۳- زمان تحقق عنصر معنوی جرم

۴۳ گفتار دوم: ارکان جرم

۴۳ ۱- وجوه افتراق جرم جزایی و جرم مدنی به لحاظ ارکان جرم

۴۳ ۲- وجه تمایز رکن مادی و معنوی

آشنایی با عوامل مختل کننده ی مشاعر

بخش اول: مخدرات و مشروبات الکلی

۴۶ مبحث اول: مواد اعتیاد آور

۴۶ گفتار اول: شناسه واژه ی مخدر

۴۶ ۱- شناسه واژه ی مخدر در لغت

۴۷ ۲- شناسه مواد مخدر و افیونی در اصطلاح علمی

۴۷ ۳- تأثیرات مواد افیونی

۴۸ گفتار دوم: مواد روان گردان و تقسیمات آن

- ۴۸ - ۱- مواد محرک
- ۴۹ - ۲- مواد توهم زا
- ۵۰ - ۳- مواد سستی زا
- ۵۱ - ۴- مقایسه مخدرها و روان گردان ها
- ۵۱ مبحث دوم: مشروبات الکلی
- ۵۱ گفتار اول: انواع مشروبات الکلی
- ۵۲ گفتار دوم: الکل (اتانول) و مغز

بخش دوم: خواب، هیپنوتیزم، بیهوشی

- ۵۴ مبحث اول: خواب طبیعی
- ۵۴ گفتار اول: آشنایی با فرآیند خواب
- ۵۴ - ۱- شناسه خواب
- ۵۴ - ۲- توصیف اختلالات خواب
- ۵۶ گفتار دوم: اختلالات مرتبط با موضوع پژوهش
- ۵۶ - ۱- خوابگردی
- ۵۷ - ۲- بیدار شدن با منگی یا مستی خواب
- ۵۷ مبحث دوم: اغماء و بیهوشی
- ۵۷ گفتار اول: حالات شبه کوما
- ۶۰ گفتار دوم: حالات کما
- ۶۱ مبحث سوم: هیپنوتیزم
- ۶۱ گفتار اول: آشنایی با هیپنوتیزم
- ۶۳ گفتار دوم: فرآیند هیپنوتیزم

بخش سوم: بیماریهای روانی

- ۶۵ مبحث اول: روان پریشی
- ۶۵ گفتار اول: آشنایی با اختلال روان پریشی
- ۶۵ - ۱- شناسه روان پریشی (جنون)
- ۶۵ - ۲- انواع روان پریشی
- ۶۷ گفتار دوم: اسکیزوفرنی و انواع آن

۶۷	۱- شناسه اسکیزوفرنی
۶۸	۲-انواع اسکیزوفرنی
۶۸	مبحث دوم: اختلالات خلقی و رفتاری
۶۹	گفتار اول: اختلالات خلقی
۷۰	مانیک دپرسیو
۷۲	گفتار دوم: اختلالات رفتاری
۷۲	۱- پسیکوز
۷۳	۲- اختلال شخصیت ضد اجتماعی
۷۴	۳- اختلال جنسی
۷۵	۴- سادیسم جنسی

فصل دوم - احکام فقهی عوامل مختل کننده مشاعر

بخش اول: مواد اعتیاد آور و مشروبات الکلی

۷۹	مبحث اول: مواد اعتیاد آور
۷۹	گفتار اول: دلایل حرمت مواد مخدر
۷۹	۱- استناد به آیاتی از قرآن
۸۰	۲- احادیث
۸۱	۳- تخریب مناط قطعی حرمت مسکرات
۸۳	گفتار دوم: تفاوت مسکر و مخدر
۸۴	گفتار سوم: مواد اعتیاد آور در فقه
۸۵	۱- آراء فقهای شیعه
۸۸	۲- نظر یوسف قرضاوی فقیه اهل سنت
۸۹	گفتار چهارم: استفتائات فقها
۸۹	مبحث دوم: مشروبات الکلی
۹۳	گفتار اول: دلایل حرمت مسکرات
۹۳	۱- سیر نزول آیات قرآن در حرمت شرب خمر
۹۴	۲- احادیث
۹۶	گفتار دوم: الکل و مشروبات الکلی

۹۸	گفتار سوم: الکل و مسئولیت
۹۸	۱- مشروبات الکلی و مسئولیت کیفری در فقه امامیه
۹۸	الف- قائلین به ثبوت قصاص
۹۹	ب- قائلین به عدم ثبوت قصاص
۱۰۰	ج- تفصیل میان حالات مستی
۱۰۱	۲- مشروبات الکلی در فقه اهل سنت

بخش دوم: خواب، بیهوشی، هیپنوتیزم

۱۰۲	مبحث اول: خواب و بیهوشی
۱۰۲	گفتار اول: خواب و مسئولیت کیفری و مدنی
۱۰۴	گفتار دوم: شبه عمد یا خطا بودن فعل نائم
۱۰۴	۱- قائلین به شبه عمد بودن فعل نائم
۱۰۵	۲- قائلین به خطایی بودن فعل نائم
۱۰۵	۳- تفصیل میان حالات خواب
۱۰۸	گفتار سوم: نظر فقهای اهل سنت
۱۰۹	گفتار چهارم: حکم افعال در حال اغماء
۱۰۹	مبحث دوم: حکم افعال در حال هیپنوتیزم

بخش سوم: اختلالات روانی

۱۱۱	مبحث اول: تقسیم اختلالات روانی در فقه
۱۱۱	گفتار اول: سفاهت
۱۱۱	۱- شناسه سفاهت
۱۱۱	۲- مسئولیت و افعال مدنی سفیه
۱۱۲	گفتار دوم: جنون
۱۱۲	۱- شناسه جنون
۱۱۳	۲- تقسیم جنون به ادواری و اطلاق

۱۱۳	مبحث دوم : جنون و مسئولیت
۱۱۴	گفتار اول:مسئولیت مدنی مجنون
۱۱۵	گفتار دوم: مسئولیت کیفری مجنون
۱۱۷	نتیجه گیری

فصل سوم – احکام حقوقی عوامل مختل کننده مشاعر

بخش اول: مواد اعتیاد آور و مشروبات الکلی

۱۱۹	مبحث اول: مواد اعتیاد آور
۱۱۹	گفتار اول: جرایم مواد مخدر
۱۱۹	۱- شناسه جرایم مواد مخدر
۱۱۹	۲- جرایم مواد مخدر در قانون
۱۲۱	گفتار دوم: عنصر معنوی
۱۲۳	گفتار سوم: مواد مخدر و جرم
۱۲۳	۱- تاثیر مواد مخدر در ارتکاب جرم
۱۲۴	۲- جرایم ناشی از مصرف مواد مخدر
۱۲۴	گفتار چهارم: مواد روان گردان
۱۲۴	۱- رویکرد نظام حقوقی ایران در ارتباط با مواد روان گردان
۱۲۵	۲- مواد روان گردان و مسئولیت کیفری
۱۲۶	مبحث دوم: مشروبات الکلی
۱۲۶	گفتار اول: شناسه مستی
۱۲۷	گفتار دوم: جایگاه تأثیر مستی
۱۲۸	گفتار سوم: انواع مستی و حکم آن از دید حقوقدانان
۱۳۰	گفتار چهارم: مستی و مسئولیت جزایی
۱۳۳	گفتار پنجم: مشروبات الکلی در قانون مجازات اسلامی
۱۳۴	نتیجه گیری
۱۳۴	گفتار ششم: رفع و تشدید مسئولیت کیفری
۱۳۴	۱- موارد رفع مسئولیت کیفری در ارتباط با شرب خمر و مستی

- ۱۳۵ ۲- تشدید کیفر با ارتکاب جرایم ناشی از شرب خمر و مستی
- ۱۳۶ ۳- شرایط عدم قصاص قاتل مست
- ۱۳۷ ۴- مستی مرتکب در سایر جنایات عمدی مستوجب قصاص

بخش دوم: خواب، بیهوشی، هیپنوتیزم

- ۱۳۸ مبحث اول: خواب و بیهوشی
- ۱۳۸ گفتار اول: مسئولیت شخص خواب در نظر حقوقدانان
- ۱۳۹ گفتار دوم: مسئولیت شخص خواب در قانون
- ۱۴۲ گفتار سوم: نقد و بررسی موضع مقنن
- ۱۵۶ مبحث دوم: هیپنوتیزم
- ۱۴۶ گفتار اول: هیپنوتیزم در نگاه حقوقدانان
- ۱۴۷ گفتار دوم: هیپنوتیزم در قانون

بخش سوم: اختلالات روانی و رکن روانی قتل

- ۱۴۹ مبحث اول: اختلالات روانی
- ۱۴۹ گفتار اول: اقسام اختلالات روانی
- ۱۵۲ گفتار دوم: جنون و مسئولیت
- ۱۵۲ ۱- پیشینه موضوع در ایران
- ۱۵۳ ۲- تشخیص جنون
- ۱۵۵ ۳- جنون و مسئولیت کیفری
- ۱۶۱ جنون و مسئولیت مدنی
- ۱۶۱ حکم معاملات مجنون
- ۱۶۲ مبحث دوم: بررسی رکن روانی اقسام قتل
- ۱۶۳ گفتار اول: قتل عمد
- ۱۶۳ ۱- عنصر معنوی جرم در قتل عمد از نظر فقها
- ۱۶۴ ۲- اقسام قتل عمد از نظر عنصر معنوی
- ۱۶۵ ۳- قتل عمد در قانون مجازات اسلامی
- ۱۶۶ ۴- وجوه اشتراک رکن معنوی در بندهای سه گانه ماده ۲۰۶ ق.م.ا.

۱۶۷	گفتار دوم: قتل شبه عمد
۱۶۸	۱- عنصر معنوی جرم در قتل شبه عمد از نظر فقها
۱۶۸	۲- قتل شبه عمد در قانون مجازات اسلامی
۱۶۸	۳- رکن معنوی قتل شبه عمد با توجه به تعریف ق.م.ا.
۱۶۹	۴- عدم لزوم خطای جزایی
۱۷۰	گفتار سوم: قتل خطایی محض
۱۷۰	۱- قتل خطایی محض در قانون مجازات اسلامی
۱۷۱	۲- رکن معنوی قتل خطایی محض
۱۷۲	نتایج
۱۷۳	راهکارها
۱۷۵	فهرست منابع

مقدمه

سخن از مشاعر و قوه‌ی عاقله‌ی انسان مبحثی است که در هر زمینه‌ی ای به گونه‌ی خود را نشان داده و محل بحث زیادی در علوم مختلف از جمله روانشناسی، فقه، حقوق و... داشته و دارد در طرح پیش رو از مشاعر انسان در فقه و حقوق و جایگاه اراده در وقوع جرم و نتیجه این اراده در مجازات بحث خواهیم نمود. آنچه در مراجعه به کتب حقوقی در همان مطالعات اولیه بدست می‌آید این مطلب است که توجه به اراده‌ی انسان در انجام اعمالش (در سایه داشتن عقل سالم) قبل از هر جا در دین مبین اسلام مورد توجه قرار گرفته است در حالیکه در دنیای متمدن امروز بیش از دو قرن از توجه به اراده که در حقوق از آن به عنصر معنوی یاد می‌شود نمی‌گذرد، در دین اسلام چهارده قرن پیش برای اعمالی ارزش و اعتبار قایل شده که از روی اراده و با قصد انجام گناه و جرم تحقق یافته باشد و در نتیجه هر عملی که نشان از عدم سلامت فرد از ناحیه عقل داشته باشد می‌تواند در مسئولیت کیفری وی موثر افتد.

طرح موضوع و اهمیت آن

عقل نقش مهمی در حیات انسان دارد و همانطور که متمایز کننده‌ی انسان از دیگر موجودات و ارتقاء دهنده‌ی مقام وی به اشرف مخلوقات می‌باشد در تعیین و توجه مسئولیت به انسان هم جایگاهی غیر قابل انکار دارد. در جهان اسلام از بدو پیدایش فقه اسلامی و در جهان معاصر از تقریباً دو قرن پیش ملاک توجه مسئولیت به افراد قوه عاقله بوده است و این از افتخارات فقه اسلامی است که به موضوع مسئولیت انسان نگاهی همه جانبه داشته است.

با درک این نکته که عامل مهم توجه مسئولیت چیزی نیست جز ادراک و شعور سالم که باعث می‌شود از افراد انتظار اعمال عاقلانه داشته باشیم و در صورت بروز رفتاری غیر از این وی را مستحق مجازات بدانیم، جایگاه و اهمیت موضوع پژوهشی که پیش روست آشکار می‌شود زیرا باید علم ما در توجه به این موضوع مهم، به روز باشد چرا که با توجه به پیشرفتهای دنیای متمدن معاصر طبیعی

است که در تعیین مصادیق و موارد اختلال قوه‌ی دماغی شبههاتی وجود داشته باشد و همین امر فقها و حقوقدانان را در هر زمانی متوجه مواد، شرایط و حالاتی می‌نماید که نوظهور بوده و نه میزان تأثیر آنها بر مشاعر روشن است و نه حکمی در مورد آنها در فقه یا حقوق آمده است، و ایشان را بر آن می‌دارد تا به بررسی وضعیت ادراک و شعور افراد در این حالات پرداخته و میزان تأثیر مواد و شرایط جدید را بر فهم و درک انسان بدست آورند و احکامی متناسب با شرایط و محقق‌کننده‌ی عدالت قضایی ارائه دهند.

از آنجا که حقوق در کشور اسلامی ما منبعث از فقه غنی اسلامی است بررسی احکام کلی اسلام می‌تواند به فقها و حقوقدانان در رسیدن به احکام درست، منطقی و مورد تایید شارع مقدس اسلام کمک کند، در نتیجه نگاه به این فقه غنی هم برای فقها در مقام استفتاء و هم برای حقوقدانان در مقام وضع قانون، ضروری بلکه غیر قابل اجتناب است.

نوشتار پیش رو نیز با توجه به فقه و حقوق موضوعه در حد بضاعت به بررسی احکام فقهی و حقوقی استفاده از عوامل مختل‌کننده‌ی مشاعر می‌پردازد.

تعریف مسئله و بیان سوالهای اصلی تحقیق

یکی از مباحث مهم حقوقی در زمینه‌ی مسئولیت مدنی و کیفری انسان بحث عنصر روانی و عوامل موثر در آن است، هر چند موضوع عنصر روانی مسئله‌ی جدیدی نیست و کلیت آن از همان ابتدای پیدایش فقه اسلامی مورد توجه بوده است و اختلال مشاعر منجر به رفع مسئولیت از فاعل می‌شده اما عوامل مختل‌کننده‌ی مشاعر روز به روز پیچیده تر می‌گردد و نوظهور بودن آن نه از جهت پیدایش اختلال مشاعر در زمان حاضر که از جهت پیدایش شرایط جدید موثر بر مشاعر است لذا برای طرح قوانین جدید که بتواند تضمین‌کننده‌ی عدالت در جامعه باشد شناخت این عوامل ضروری است .

در خصوص عوامل مختل‌کننده‌ی مشاعر سولاتی مطرح است که در این پژوهش سعی شده به آنها پاسخ داده شود.

۱- منظور از اختلال مشاعر چیست؟

۲- ارتباط اختلال مشاعر با اهلیت، اراده و آگاهی انسان چیست؟

۳- شرایطی که منجر به اختلال مشاعر می شود کدام است؟

۴- اختلال مشاعر از منظر فقهی و حقوقی چه احکامی را به دنبال دارد؟

فرضیه ها

۱- توجه به اختلال مشاعر در مجازات مجرمین تاثیر دارد.

۲- توجه به تاثیر اختلال مشاعر بر اهلیت، اراده و آگاهی تعریف و احکام جدیدی از جرایم بدست می دهد.

۳- عواملی مانند مواد اعتیاد آور و روانگردان، مشروبات الکلی، خواب، اغماء، هیپنوتیزم و اختلالات روانی می تواند مصداق حالت اختلال مشاعر باشد.

۴- حالت اختلال مشاعر در احکام فقهی و حقوقی تاثیر گذار است.

پیشینه تحقیق

نگارنده در ارتباط با موضوع طرح حاضر به کتاب، مقاله یا پایان نامه ای برخورد نکرده است البته موضوعات تقریباً مشابهی کار شده، از جمله کتاب «نقش اراده در مسئولیت کیفری» تالیف سید درید موسوی مجاب و پایان نامه هایی با عناوین «بررسی فقهی و حقوقی احکام مواد مخدر»^۱ و «بررسی مسائل حقوقی نائم و تاثیر خواب و ملحقات آن در رفع مسئولیت حقوقی یا عدم آن»^۲ کار شده است.

^۱. بخشنده، حسین، راهنما: محمد صادق علمی، مشاور: سید رضا موسوی، دانشگاه فردوسی، شهریور ۸۵

^۲. ورزنده، فاطمه، راهنما: عباسعلی سلطانی، مشاور: حسین ناصری مقدم، دانشگاه فردوسی، پاییز ۸۶

ولی این که به عوامل مختل کننده ی مشاعر با موضوعات تقریباً جدید تر مثل مواد روانگردان، هیپنوتیزم، اختلالات روانی و عواملی از این قبیل اشاره شود به چشم نخورده است.

ه) شیوه تحقیق

شیوه تحقیق در این پژوهش به لحاظ ماهوی، تحلیل و استنتاج است، و به لحاظ شکلی از طریق فیش برداری از کتب و اسناد مکتوب و نشریات و مقالات موجود در مجلات تخصصی می باشد. به دیگر بیان در تدوین این پایان نامه از منابع معتبر و دسته اول فقهی از جمله المقنعه، الخلاف، قواعد الاحکام، مسالک الافهام، تحریر الوسيله، خصال، کافی، وسایل الشیعه، و که تألیفات فقهای عظیم الشان متقدم و متأخر و معاصرین می باشد بهره گرفته شده است. همچنین از کتب معتبر مؤلفان برجسته حقوقی از قبیل: جعفری لنگرودی، کاتوزیان، گلدوزیان، زراعت، اردبیلی، صانعی، آقایی نیا، موسوی مجاب، ... استفاده شده است. همچنین مقالات یافت شده در سایت های مختلف فقهی و حقوقی نیز بررسی شده و استفتائات مراجع عظام در خصوص این مساله نیز مدنظر بوده است. نحوه ی فصل بندی پایان نامه هم به این شرح است:

نگارنده در آغاز به بیان مقدمه، طرح موضوع، تعریف مسئله، و پرداخته و سپس سه فصل به این صورت تنظیم شده به این ترتیب که در فصل یک کلیات، فصل دو احکام فقهی و در فصل سه احکام حقوقی استفاده از عوامل مختل کننده ی مشاعر مورد بررسی قرار گرفته و در پایان نتایج و راهکارها مطرح شده است.

و) روش گردآوری

مانند تمام رشته های علوم انسانی پژوهش حاضر به روش کتابخانه ای و اسنادی و تجزیه و تحلیل اطلاعات صورت گرفته است.

ز) بهره وران تحقیق

۱. قوه قضائیه و موسسات قضایی
۲. دستگاههای قانونگذاری و اجرایی
۳. پژوهشگران و دانشجویان
۴. وکلا و کارشناسان دادگستری

ح) اهداف تحقیق

- ۱- آشنایی با عوامل مختل کننده‌ی مشاعر.
 - ۲- توجه دادن به شرایطی که در آن فردی مرتکب جرم شده و بررسی وضعیت مشاعر او و تمایز میان مجرم دارای ادراک و شعور از مجرمی که فاقد شعور بوده است.
 - ۳- توجه دادن به مواد، شرایط و حالات نوظهوری که منجر به اختلال مشاعر می شود.
- هر چند این کار، حاصل چند ماه تلاش مستمر و مراجعه به کتب و مستندات است که پیش روی خواننده قرار گرفته؛ اما کافی نیست و بجاست کارشناسان حقوقی و افرادی که به نوعی با جامعه در ارتباط هستند به این موضوع بیشتر پرداخته و تحقیقات لازم در هر یک از عوامل مختل کننده‌ی مشاعر صورت پذیرد تا از این رهگذر رأی قضات محترم با اطمینان بیشتری صادر گردد و تا حد امکان شبهه‌ای در صدور رأی نهایی دادگاهها ایجاد نشود.

فصل اول

- شناخت موضوع

- شناخت عوامل مختل کننده مشاعر